

Forskere med sugerør i statskassen

Vi snakker om forskningsinstitutter som i flere tiår har levd av å vedlikeholde myten om oppdretslaksens skadevirkninger for villaks og sjøaure. Havforskningsinstituttet arbeider intenst for sin trafikklysordning. Ordningen har stort skadepotensial for næringsutøverne. Oppdretterne er klar over dette, men har resignert lagt hodene på blokka for å avvente dommen.

Modellen er feil, fordi den er en matematisk-statistisk konstruksjon basert på intuitive sammenhenger uten rot i virkeligheten. Den er forkastelig, fordi forvaltningen av den er lagt i hendene på en liten gruppe forskere fra institutter som mottar store årlige bevilgninger fra langtidsprogrammer for overvåkning av lus og rømninger.

Forskningsinstituttene har selv hjernevasket oppdragsgiverne til å tro at det faktisk er sant at lakselus og rømlinger er et stort miljøproblem. Folk med godt vett skjønner at lus er et kjempeproblem for oppdretterne, og et miniproblem for villaksen.

Med andre ord: først finner forskerne opp et problem, deretter driver de langvarig og målrettet lobbyarbeid for å selge inn tanken til myndigheter, medier og allmennhet. Så får de bevilgninger for å samle bevis for at de ikke har løyet. Man trenger ikke å være rakettforsker for å skjønne at dette er oppskriften på agendaforskning. Etterforskning er ikke det samme som forskning.

Tøff i trynet på bar

På næringskonferansene brysker oppdretterne seg i baren om kvelden, snakker fra levra og sier at det er bare tull det forskerne driver med. På møtene dagen derpå bøyer de hodet og sier at de nok har syndet, men at de skal bli flinkere til å bekjempe lus og rømninger. Det kommer til å ordne seg, sier de, mens ungdommen i stadig større skarer tar avstand fra fiskeoppdrett.

Hvorfor godtar oppdretterne de kontinuerlige falskneriene og overgrepene fra forskning og forvaltning? Fordi de ikke har kompetanse nok til å ta til motmæle, sier de. Det er omtrent det lammeste argumentet en næring som flyter over av honning og manna kan produsere. Næringen rår over en hærske av høyt utdannede folk, og har nok penger til å finansiere den typen sannhetssøkende forskning som skal til for å avsløre falskmyntnerne.

Det er heller ikke sant at temaet er vanskelig å forstå seg på. Det er først og fremst et spørsmål om å gidde. Hvis oppdretterne kunne brukt litt mindre tid på å telle penger, og litt mer tid på å lese seg opp på de aktuelle spørsmålene, kunne de argumentere med hevet hode, og ikke skamfullt snike seg rundt i korridorene for å be om forlatelse.

Frode Reppe har i mange år vært en enslig svale blant næringens lobbyister. Han har hatt baller store nok til å si at forskerne har svin på skogen. Hans budskap er at forskernes fortelling er hjernespinne som politikerne må slutte å tro på. Sjømat Norge sier at de i motsetning til Reppe ønsker å opptre seriøst, og at de derfor foretrekker å hviske utydelige ord i tussmørke korridorer. Reppe setter flomlyset på forskertrollene, mens knehønene venter på at trollene skal sprekke av seg selv.

Opplyst forvaltning kontra ekspertvelde

I et oppslag på www.forskning.no 03.09.2017 spør samfunnsforsker Cathrine Holst om det bare er forskere som kan fortelle myndighetene hva de bør gjøre. Hun mener at tilliten til det politiske systemet svekkes hvis politikken blir for vitenskapeliggjort. Hun peker på at det nå er forskere og byråkrater som dominerer offentlige utvalg, mens det er nedgang i antall representanter for interessegrupper og sivilsamfunn. De stadig mer forskerdominerte offentlige utvalgene formidler ikke bare kunnskap. De gjør også verddivurderinger, og de kommer med politikkbefalinger.

Holst peker også på problemet med at de som bestemmer hvilke forskere som skal sitte i offentlige utvalg, kan drive «kirsebærplukking» av forskere. De plukker ut forskere de vet har synspunkter som sammenfaller med sine egne. Forskere som igjen kan drive «kirsebærplukking» av kunnskap.

Et eksempel på dette er ekspertutvalget som skal gi råd med hensyn til hvilken farge trafikklysene skal få i de 13 produksjonsområdene. Her sitter nemlig forskerne som mener at lakselusa påvirker bestandsutviklingen til villaksen på en ikke bærekraftig måte. Denne selvrekrutterende losjen av grunnleggende ukritiske og skjønt enige forskere har altså samlet seg i et spesialinnredet ekkorom for å bestemme næringens framtid.

Opplysning må til for at forvaltningen skal bli kunnskapsbasert, men dårlig forskning må avsløres og forkastes som veiledende for drift, forvaltning og myndighetsutøvelse. Ekspertter har en rolle å spille når beslutninger skal fattes, men vi kan ikke tillate at de skal bli eneveldige. Sunt sjøvett er et tiltrengt korrektiv til akademisk abrakadabra.

Vi trenger folk som Reppe, som på sin engasjerte, høyrøstete og noen ganger nesten tendensiøse måte hever sin trompet for å få parnassets murer til å falle. Særlig fordi resten av næringen ser ut til å ha mistet munn, mæle og forstand.

Men det siste ord i denne saken er kanskje ikke sagt. Kanskje forsøket på å henge Reppe vil føre til en oppvåkning blant overmette oppdrettere. Foreløpig sitter de musestille og gomler på bunnlinja.